

Bakalářská práce

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra pedagogiky

Bakalářská práce

VÝCHOVA K UMĚNÍ SE ZAMĚŘENÍM NA OBDOBÍ STŘEDOVĚKU U DĚTÍ MLADŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU

Vedoucí práce: Mgr. Irena Kovářová

Autor práce: Ladislava Strnadová

Studijní obor: Vychovatelství – Pedagogika volného času

Ročník: 3.

2011

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že, v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Teologickou fakultou) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

26. března 2011,

Ladislava Strnadová

Děkuji vedoucí bakalářské práce Mgr. Ireně Kovářové za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce. Dále děkuji své rodině za podporu během studia.

OBSAH

Úvod.....	6
První část	
1 Výchova k umění.....	8
1.1 Umění.....	10
1.2 Středověké výtvarné umění.....	11
2 Středověk.....	14
2.1 Kultura.....	15
2.2 Člověk a společnost.....	15
2.3 Politická situace.....	16
3 Volný čas.....	18
3.1 Školní družina.....	18
3.2 Osobnost pedagoga volného času.....	19
4 Mladší školní věk.....	20
5 Historie ve výchově.....	23
5.1 Výběr témat z historie vzhledem ke specifikům ml. škol. věku.....	24
5.2 Výuka historie ve školním vyučování a v možnostech pedagoga volného času...25	
6 Výzkum-zmapování výchozí situace.....	27
6.1 Doplnující výzkum.....	30
<u>Druhá část</u>	
7 Úvod k projektu.....	33
8 Představení projektu.....	35
9 Realizace projektu.....	37
9.1 Hodnocení projektu.....	39
Závěr.....	40
Seznam literatury.....	42
Seznam příloh.....	44
Přílohy.....	46
Abstrakt.....	67
Abstract.....	68

ÚVOD

Pro svou bakalářskou práci jsem si vybrala téma, které se zabývá výchovou k umění se zaměřením na období středověku u dětí mladšího školního věku. Dnešní společnost klade na člověka velké nároky, co se týče komunikace, flexibility, otevřenosti novým informacím a zkušenostem. Zvyšují se nároky na dospělé, ale i na děti. Modernímu světu vládne věda, technika, obchod. Většina lidí se snaží v tomto světě uspět. S tím souvisí i snaha o efektivní naplňování volného času. Lidé usilují o to být spokojeni jak v profesním, tak v osobním životě. Často ale při svém snažení narážejí na potíže. Jak spokojenosti dosáhnout?

Tradiční výchova se snažila tvarovat jedince tak, aby jeho osobnost co nejvíce odpovídala obrazu člověka podřízeného své společnosti. Moderní výchova klade více důraz na individualitu osobnosti. Každý z nás je jedinečný. Každý z nás je orientován jiným směrem a toto je nutno ve výchově respektovat.

Pokud hovoříme o výchově, nemůžeme odmyslet ani pojem vzdělávání, který s výchovou bezprostředně souvisí. Při naší cestě za poznáním bychom neměli brát zřetel pouze na realie, slepě přejímat informace, ale měli bychom se snažit být aktivní, sami o věcech přemýšlet a vytvářet si svůj vlastní obraz skutečností. Tento způsob však není zcela jednoduchý. Proto je na místě otázka, jak toho dosáhnout. Domnívám se, že jedním ze způsobů, jak uspět, je právě výchova dětí k umění. Zároveň jsem přesvědčena o nutnosti znát svou historii. Znalost historie nám umožňuje lépe pochopit, kdo jsme, odkud jdeme, kam směřujeme, můžeme se poučit z chyb a do budoucna se jich vyvarovat.

Cílem mé práce je podat vysvětlení, proč je důležité znát svou historii a také objasnit důležitost výchovy k umění. Ráda bych zdůvodnila též jejich opodstatněnost, zvláště v dnešní době. Dále se budu snažit prostřednictvím výzkumu podat zprávu o znalostech, týkajících se historie u dětí mladšího školního věku a tímto zmapovat situaci, z níž ve své práci vycházím.

Cílem projektu, který jsem realizovala ve školní družině, je ukázat konkrétně jednu z mnoha možností pedagoga volného času, jak pracovat s dětmi mladšího školního věku

mimo vyučování a prostřednictvím jednoduché výtvarné hry rozvíjet estetické cítění, rozšířit jejich znalosti z oblasti historie, konkrétně středověku. Osobně inklinuji spíše k výtvarnému umění, proto se budu v práci ubírat tímto směrem.

Práce je rozdělena do dvou částí. V první části nejdříve osvětlím klíčové pojmy jako výchova k umění, volný čas, mladší školní věk a jeho specifika, zdůvodním výběr historického období - středověku a podrobněji se o něm rozepíši. Porovnáám také výuku historie realizovanou prostřednictvím školního vyučování a v možnostech pedagoga volného času. Dále se budu věnovat výzkumu, který jsem realizovala s cílem zmapování výchozí situace. Druhá část mé práce je věnována projektu, který jsem realizovala v prostředí školní družiny na Základní škole VI. Rady v Českých Budějovicích s žáky první až čtvrté třídy. Cílem tohoto projektu bylo ukázat konkrétně jednu z mnoha možností pedagoga volného času pracovat s dětmi mimo vyučování a zábavnou, nenásilnou formou jim předat znalosti z historie a vést je k umění.

Na základě této práce bych ráda v budoucnu rozvinula svou práci diplomovou, kde bych se chtěla věnovat podrobnému výzkumu tohoto tématu v praxi.

Mezi stěžejní autory, o které se má práce opírá patří V. Spousta, H. Read, J. Uždíl, J. Le Goff, T. Cahill, M. Černá, J. Pávková, B. Hájek, B. Hofbauer, J. Průcha, P. Říčan, a další.

První část

1 VÝCHOVA K UMĚNÍ

Tento pojem je velmi rozmanitý. Dříve než si osvětlíme pojem „výchova k umění“, pojďme si definovat, co znamená pojem „výchova“. Existuje pro ni celá řada definic. Z moderního hlediska je **výchova**: „*Procesem záměrného a cílevědomého vytváření a ovlivňování podmínek umožňujících optimální rozvoj každého jedince v souladu s individuálními dispozicemi a stimulujičích jeho vlastní snahu stát se autentickou, vnitřně integrovanou a socializovanou osobností*“¹ Jan Průcha ve své knize Přehled pedagogiky uvádí nejobecnější definici výchovy: „...*činnost, která ve společnosti zajišťuje předávání duchovního majetku společnosti z generace na generaci...*“² Výchova je nedílnou součástí socializace neboli "zespolečenštění" člověka. Oproti socializaci se však vyznačuje svou záměrností. Výchova nikdy neprobíhá sama o sobě, vždy je spojena se vzděláváním.

Výchova k umění probíhá jak ve školním prostředí, tak i mimo něj. Ve školním vyučování toto zajišťují nejčastěji vyučovací předměty jako výtvarná nebo hudební výchova, ale třeba i literární výchova. Ve volném čase si pak jedinec může vybrat kromě výtvarných a hudebních kroužků ještě například kroužek dramatický, taneční, keramický apod. Výchova k umění je součástí širšího celku a tím je **estetická výchova**. Estetika samotná bývá označována jako „*teorie krásy a krásna*“.³ Estetická výchova rozvíjí nejen osobnostní stránku člověka, ale kultivuje i jeho smyslové vnímání, rozvíjí kreativitu, interpretativní schopnosti a dále: „...*rozšiřuje poznání jedince, obohacuje repertoár forem jeho sociálního a kulturního chování a přímo tak utváří jeho estetický hodnotový systém, nepřímo pak formuje i hierarchii hodnot etických*“.⁴ Estetická výchova spojuje prvky estetiky a pedagogiky, pracuje s uměleckými i mimouměleckými prostředky. Zahrnujeme sem i pěstování smyslu pro krásu. V estetické výchově je velmi důležitá tzv. estetická interakce. Ta se uplatňuje při setkání jedince s uměleckým dílem, kdy je nutné, aby došlo k jedincově emocionální, estetické a ideové aktivizaci. Aktivní

---

¹ PRŮCHA, J.; WALTEROVÁ, E.; MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-416-8. str. 277.

² PRŮCHA, J. *Přehled pedagogiky: Úvod do studia oboru*. 2. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7178-944-5. str. 16.

³ SPOUSTA, V. *Krása umění a výchova*. Brno: Masarykova univerzita, 1995. ISBN 80-210-1196-3. str. 31.

⁴ Tamtéž, str. 42.

přístup k umění ve výchově zdůrazňuje i Jan Ámos Komenský. Ten tvrdí, že: „*Pochopit umělecké dílo může jen ten, kdo porozuměl základním uměleckým principům, principům uměleckého zobrazování. Porozumět principům uměleckosti, uměleckého zobrazování může jen ten, kdo přistupuje k umění aktivně, kdo si osvojí alespoň umělecké návyky.*“⁵

Obecně se dá říci, že cílem estetické výchovy je rozvíjení uměleckých schopností, dovedností a umělecké tvořivosti jedince.⁶ Nejlépe toho dosáhneme prostřednictvím praktické umělecké činnosti. Musíme mít na paměti to, že dítě během této činnosti má být jejím subjektem, nikoli objektem vedení pedagoga jak tomu často bývalo dříve. V. Spousta ve své knize *Krása umění a výchova* uvádí tři oblasti, kde především lze rozvíjet umělecké schopnosti a dovednosti, a to oblast umění výtvarného, hudebního a slovesného.⁷ Naproti tomu Herbert Read rozlišuje čtyři stránky estetické výchovy a tedy čtyři způsoby, jakými lze naplňovat uvedený cíl. Jsou to kresba, hudba a tanec, poezie a drama a dovednosti.⁸ Myslím si, že v praxi je nanejvýše vhodné všechny tyto přístupy kombinovat. Jednak tím zajišťujeme všestranný rozvoj a za druhé se i výchovné činnosti stávají pestřejšími a tím i zajímavějšími. Každý jedinec má šanci najít si „to své“.

Když jsem pracovala v mateřském centru, kde jsem vedla výtvarný kroužek s dětmi ve věku od jednoho do čtyř let, velmi se mi osvědčila kombinace výtvarných činností, hudby a pohybu. Takto malé děti zpravidla nevydrží u jednoho typu činnosti déle jak dvacet minut a proto je přímo nezbytné činnosti střídát a různě kombinovat. Toto kombinování uměleckých oblastí estetické výchovy ve výchovném procesu se jistě osvědčí i u dětí mladšího školního věku a nepochybuji o tom, že i u všech dalších věkových skupin.

Estetická výchova se dělí na dvě složky: výchovu k umění a výchovu uměním. Tyto složky se ve výchovném procesu prolínají. Pokud hovoříme o **výchově k umění**, máme na mysli vlastní aktivní tvořivou činnost. Pokud máme na mysli **výchovu uměním**, jde

---

⁵ citováno v: SPOUSTA, V. *Krása umění a výchova*. Brno: Masarykova univerzita, 1995. ISBN 80-210-1196-3. str. 42.

⁶ Srov. Tamtéž, str. 38.

⁷ Srov. Tamtéž, str. 38.

⁸ Srov. READ, H. *Výchova uměním*. Praha: Odeon, 1967. ISBN neuvedeno. str. 18.

nám o vnímání, prožívání a hodnocení krásy v umění. Aplikací obou těchto způsobů činností dochází k rozvíjení estetického vztahu ke světu kolem nás.⁹

1.1 Umění

Umění je velmi široký pojem, pro který neexistuje jednoznačná definice. O vzniku umění bylo vytvořeno již mnoho teorií. Každá z nich, ale pojímá jen určitý aspekt a proto jej nevystihuje v plném významu. „*Umění odráží osobnost svého tvůrce, je projevem, výrazem, jeho složitě strukturovaného a bohatého nitra... vzniká vždy jako výsledek estetické reakce umělce na prostředí, v němž žije a na situaci, již prožívá - je tedy výrazem jeho estetického vztahu ke skutečnosti.*“¹⁰ Jiná definice hovoří takto: „*Umění je mimo jiné i „vykladačem světa“, objevuje pro nás utajený smysl věcí - ne tím, že je reprodukuje, ale tím, že vytváří umělou (čistě lidskou) protiváhu tomu, co nás obklopuje a co se tradičně řadí do mimoumělecké sféry. Umění se snaží - jinak řečeno - esteticky zmapovat svět a tím jej maximálně polidštit.*“¹¹

Umění se opírá o pojem krásy. Ani krásu však nelze spolehlivě definovat. Její podstata a smysl je dodnes předmětem filozofického bádání, které sahá až do dob antiky, konkrétně k Platónovi. Platón vidí umění jako základ výchovy, krásu pojímá jako dobro nebo jeho projev, o estetické výchově říká, že jako jediná „*dává půvab tělu a ušlechtilost duchu.*“¹²

Jak jsem již zmínila výše, výchova k umění zahrnuje vlastní aktivní tvořivé činnosti. Tvořivost je člověku vlastní. Vlastně se dá říci, že vše, co nás obklopuje je důkazem lidské tvořivosti – stavby, písemnosti, politické systémy, média... to vše vymyslel a vytvořil člověk. Toto je důkazem, že tvořivost neboli kreativita je v každém z nás. Každý z nás je ale jedinečná originální osobnost a tedy i tvorba každého jedince je

---

⁹ Srov. SPOUSTA, V. *Krásy umění a výchova*. Brno: Masarykova univerzita, 1995. ISBN 80-210-1196-3. str. 37.

¹⁰ Tamtéž, str. 43.

¹¹ UŽDIL, J. *Mezi uměním a výchovou*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1998. ISBN neuveveno. str. 187.

¹² PLATÓN 1921 str. 120 citováno v: SPOUSTA, V. *Krásy umění a výchova*. Brno: Masarykova univerzita, 1995. ISBN 80-210-1196-3. str. 30.

jedinečná, osobitá a originální. Z toho vyplývá obrovská pestrost, rozdílnost a rozmanitost lidských výtvorů, ale také názorové střety, ke kterým nezdávka dochází.

S výchovou k umění je možno započít již v raném věku dítěte. V. Spousta se inspiruje Platónem: „*Umění musíme učinit základem výchovy, protože může působit již od dětství, kdy ještě rozum spí. A když se dostaví rozum, umění má již pro něj připravenou cestu...*“¹³ Ve výchově k umění můžeme uplatnit například prvky dramatické výchovy. Můžeme s dětmi třeba nacvičit divadelní představení na nějaké z mnoha historických témat. Konkrétně středověk nám nabízí nespočet poutavých témat, mezi nimiž nelze pominout např. rytířská klání, dění na královských dvorech, a nespočet dalších. V oblasti pohybové bychom jistě bohatě využili např. historické tance. V tomto případě může jít ruku v ruce s hudební výchovou, kdy se mohou děti nedirektivním, hravým způsobem seznámit s řadou středověkých hudebníků, hudebních stylů, dějinami hudby... Pomocí výtvarné výchovy můžeme děti seznámit s řadou historických umělců, uměleckých děl, výtvarných stylů, architektonických slohů atd. Za důležité považuji to, aby pedagog či vychovatel vždy dokázal najít způsob, jak během těchto tvořivých činností dětem sdělit souvislosti, v jakých ona díla vznikla, proběhly konkrétní historické události, o něž opíráme vybrané aktivity atp. Všechny tyto oblasti, které jsem právě zmínila, lze také jednoduše spojit do jednoho projektu. Tím může být například školní karneval. Vždy musí být dodrženo několik zásad: výchovný proces musí být nedirektivní, formou zábavy, předávání informací nenásilné, bez drilu, můžeme je dětem sdělovat jen jakoby mimochodem. Ideální je, pokud se pedagogovi či vychovateli podaří podnítit děti k tomu, aby se samy chtěly pít po informacích. Děti by měly mít dostatek prostoru pro vlastní nápady a jejich uplatnění. Každý jedinec by měl dostat příležitost se projevit, každý by měl být respektován.

1.2 Středověké výtvarné umění

Středověké umění samo o sobě je jedno velké mystérium. Stovky let fascinuje tisíce lidí. I dnes v době moderních technických vymožeností je pro nás fascinující číst o tom, jak velkolepá díla vznikala. Dochované památky mj. nastiňují to, jací byli tehdejší lidé, co pro ně bylo důležité, jaké měli nároky... Z maleb, soch a dalších uměleckých děl vidíme třeba už jen to, jak tito lidé vypadali, jak se oblékali, jak bydleli... V historických pramenech se dovíme mnohé o nejrůznějších událostech, o zvycích

---

¹³ Tamtéž, str. 13.

tehdejší společnosti, o jejím uspořádání... O tom, co si z toho všeho můžeme vzít pro sebe, pro výchovu našich dětí či svěřenců, pojednám níže v kapitole Historie ve výchově.

Nutno podotknout, že u většiny středověkých uměleckých děl neznáme jméno autora. Umělecká díla zpočátku měla spíše praktický charakter. Kupříkladu obrazy vznikaly proto, že jimi autor chtěl veřejnosti něco sdělit – měly tedy především didaktickou a ideologickou hodnotu. Autor je netvořil se záměrem vytvářet umění a být slavný a ani veřejnost na ně nepohlížela s úmyslem obdivovat jejich krásu. Umělecký charakter získávaly až mnohem později.¹⁴

Po rozpadu západořímské říše na území římského impéria vznikly tři kulturní oblasti: románsko-germánská (dnes území Francie, Německa, částečně střední Evropa), byzantsko-slovanská (dnes území jihovýchodní, východní, částečně střední Evropy a malé Asie) a oblast islámská (oblast Přední Asie, severní Afriky a Pyrenejského poloostrova). Středověké umění se utváří z prvků kultury pohanské a křesťanské. Klíčovým kontinentem se v období středověku stává Evropa.¹⁵ Výtvarné umění můžeme rozdělit na oblast architektury, malířství a sochařství. Středověkem se prolíná několik období: období předrománské, románské a gotické. O těchto obdobích bylo zmíněno v různých literárních pramenech mnoho, proto bych raději uvedla několik zajímavostí, které se se středověkým uměním pojí a jež snad pomohou nastínit atmosféru oné doby.

Pro gotickou architekturu jsou typické katedrály. Dones se dochovalo mnoho těchto významných staveb např. katedrála v Chartres, Notre Dame, katedrála sv. Víta... A právě s katedrálou v Chartres se pojí tato zajímavost: lidé, kteří se chtěli podílet na její výstavbě se museli nejdříve: „*vyzpovídat, zřeknout nenávisti a msty a smířit se se svými nepřáteli...*“¹⁶ Nutno podotknout, že na takovýchto stavbách se podílelo několik generací, staří i mladí lidé, dokonce i děti. Všichni tito lidé pocítovali radost a hrdost

---

¹⁴ Srov. LE GOFF, JACQUES a kol. *Středověký člověk a jeho svět*. Praha: Vyšehrad, 1999. ISBN 80-7021-682-4. str. 26.

¹⁵ Srov. ČERNÁ, M. *Dějiny výtvarného umění*. 2. rozšířené vydání. Praha: Idea servis, 1999. ISBN 80-85970-26-0. str. 45.

¹⁶ CAHILL, T. *Mysteria středověku a počátek moderního světa*. Praha: Pragma, 2008. ISBN 978-80-7349-154-3. str.114.

z velkolepého díla, na jehož vzniku se mohli podílet.¹⁷ Místa pro výstavbu katedrál byla vybírána s velkou pečlivostí, výběr se řídil dokonce i určitými zákony. Vybrané místo se muselo nejprve „vyčistit“. Pro toto „čištění“ se používal mj. tzv. geomagnetický rituál (byl prováděn při zakládání všech významnějších staveb). Místo, kde měl být položen základní kámen, označoval astrolog. Pozoruhodné je to, že rituál zakládání chrámů byl ve všech kulturách identický!¹⁸

Jiná zajímavost je spojena s opatem Sugerem. Tento muž byl mj. stavitelem prvního opravdu gotického chrámu v Saint Denis. Vezměme v potaz, že Suger nebyl architektem. Inspiroval se prý jen vlastní intuicí a chrámy Hagia Sofia v Cařihradě a Šalamounovým chrámem v Jeruzalémě. Ovšem žádný z těchto chrámů nikdy neviděl na vlastní oči, znal je pouze z vypravování.¹⁹ Chrám v Saint Denis ovšem stojí dodnes a je obdivován jako jeden ze skvostů gotické architektury.

---

¹⁷ Srov. Tamtéž, str. 114.

¹⁸ Srov. ČESAL, A., DVORÁK, O., MÁTL, V. *Utajené dějiny Čech*. Praha: XYZ, 2009. ISBN 978-80-7388-260-0. str. 200-202.

¹⁹ Srov. Tamtéž, str. 214-216.

2 STŘEDOVĚK

Počátek středověku sahá do dob pádu západoirmské říše v roce 476. Jeho éra končí objevením Ameriky Kryštofem Kolombem v roce 1492. Odtud se datuje novověk. V Českých zemích se počátek novověku posouvá až k roku 1526, kdy v bitvě u Moháče padá český král Ludvík Jagellonský a na trůn se dostávají Habsburkové.²⁰ Toto vymezení je však pouze orientační. Přeměna jednoho údobí v jiné se neděje ze dne na den, je to otázka několika set let. Dochází ke změně společnosti i kultury, která se přizpůsobuje novým podmínkám. A protože jsou na různých místech různé podmínky, je i rychlost, jakou tato přeměna probíhá, v různých oblastech odlišná.

Pokud hovoříme o středověku, na jeho počátku se střetává kultura antická, barbarská a křesťanská. Křesťanství se postupně rozšiřuje do celé Evropy a stává se hlavním myšlenkovým proudem. Antická otrokářská společnost postupně zaniká a mění se ve středověkou společnost feudální. Zjednodušeně se dá říci, že společnost je tvořena třemi hlavními skupinami: církví, šlechtou a prostým lidem. Na významu postupně získává i měšťanstvo.

O tom, jaký vlastně středověk byl, se dnes dovídáme z vědeckých poznatků např. antropologie, historiografie, historické klimatologie a dalších. S tím, jak poznatků přibývalo se měnil i historický pohled na středověk. Renesance a klasicismus jej viděly v černých barvách, Angličané středověk nazvali dokonce „věkem temnot“. Poté ale přichází romantismus, který pohled na toto období zcela mění. Je fascinován středověkými stavbami, chce je restaurovat, dostavovat... Dějinami středověku se inspiruje romantická literatura (např. Robin Hood, král Artuš, Johanka z Arku...), hudba (např. Wágnerovy opery), atd.²¹ Svět tedy objevuje i krásy středověku. Francouzi se ztotožňují s katedrálami, kterých byly (nejen) na jejich území vystavěny desítky, Němci se hlásí k Fridrichu Barbarossovi a řádu německých rytířů, k mistrům pěvcům,

---

²⁰ Srov. ČORNEJ, P. a kol. *Kdy, kde, proč a jak se to stalo v českých dějinách*. Praha: Reader's Digest Výběr, 2001. ISBN 80-86196-33-X. str. 181 a 182.

²¹ Srov. LE GOFF, JACQUES. *Kultura středověké Evropy*. Praha: Vyšehrad, 2005. ISBN 80-7021-808-8. str. 14.

Italové mají svého Danta či Marka Pola, a my Češi zase spatřujeme počátky své historie ve Velké Moravě.²²

2.1 Kultura

Kultury, které se ve středověku střetávaly, logicky od počátku netvořily jeden homogenní celek. K jejich spojování docházelo jen velmi pozvolna. Většina středověkých lidí byla nevzdělaná, centrem vzdělanosti byla církev. Informace se šířily hlavně mluveným slovem. Knihy se zpočátku psaly ručně, vznikaly mj. kroniky, rukopisy, přepisovala se Bible... Autory těchto písemností byli mniši. Rozvíjí se divadlo. Umělecká díla mají zpočátku didaktický a ideologický ráz, nevznikají za účelem ztvárnění umění. Umělecký charakter dostávají až mnohem později. Většina autorů je anonymních (viz výše).

2.2 Člověk a společnost

Ve středověké společnosti platila přísná pravidla a jejich porušování bylo nemilosrdně trestáno. Příslušník určité společenské vrstvy náležel své skupině, nemohl se pokoušet o lepší společenské postavení – to bylo chápáno jako prohřešek proti Bohu. Žena neměla ve společnosti právoplatné místo. Jejím úkolem bylo především plození dětí, starost o rodinu a domácnost. Pokud v historických pramenech vzácně narazíme na ženskou osobnost, jde většinou o příslušnici vyšší společenské vrstvy (např. Hildegarda z Bingenu, Anežka Česká...)²³ Rodina je kmenová či patriarchální, v jejím čele stojí jedinec mužského pohlaví, který direktivně řídí její chod a jednání ostatních členů se mu bezvýhradně podřizuje.

Panuje poměrně ostrý kontrast mezi městem a venkovem. Uspořádání středověkého města se odvíjí od společenského postavení jeho obyvatel (centrum obývá nejvýznamnější měšťanstvo, na okrajích najdeme koželužníky, katy, chudinu atp. zkrátka lidi společensky nejméně významné). Malomocní a lidé vymykající se společenskému řádu jsou nemilosrdně vykazováni za brány města.

---

²² Srov. Tamtéž, str. 15.

²³ Srov. LE GOFF, JACQUES a kol. *Středověký člověk a jeho svět*. Praha: Vyšehrad, 1999. ISBN 80-7021-682-4. str. 25-26.

Středověký člověk je jak jsem zmínila výše, většinou nevzdělaný a proto pro něj má zvláštní a velmi silný význam tajemno a duchovní svět. Viditelné považuje za pouhou stopu neviditelného. Zvláštní význam pro něj má i svoboda. Ta je ovšem středověkým člověkem chápána zcela jinak, než jak ji chápe dnes moderní člověk. Být svobodný, znamená pro středověkého člověka hlavně mít za sebou mocného ochránce.²⁴ Člověk – křesťan je podřízen především Bohu. Ačkoli je závislý na svém pánu, roste postupně počet lidí revoltujících proti autoritě. Revoltuje se proti feudálům, církvi, revolta probíhá i na intelektuální úrovni a to především na univerzitách. Zločiny a prohřešky jsou potírány podle tzv. útrpného práva. Z toho mj. vyplývá, že i středověký člověk postupem času prochází proměnou, s ním jeho společnost, v níž žije, vyvíjí se i jeho kultura. Pochopit středověkého člověka, jeho myšlení a jednání je dnes pro nás značně obtížné, jelikož přemýšlíme zcela odlišným způsobem, než středověcí lidé.

2. 3 Politická situace

Centrem dění v období středověku je Evropa. Pro tu je však důležitý kontakt s dalšími zeměmi, zejména s Východem. Z Indie, Číny, Arabských zemí se dováží především koření, drahé látky, cennosti... V čele středověkého státu stojí král. Král je podřízen císaři. Nejsvrchnější autoritou zůstává církev, v jejímž čele stojí papež. Jelikož i králové jsou křesťané, mají jednat v souladu s učením církve. Pokud se začteme do historických knih, zjistíme, že konflikt s církví se nevyplácel ani králi, natož prostému člověku. Na českém trůně se v období středověku vystřídalo několik významných královských rodů. Mezi nimi můžeme jmenovat hlavně Přemyslovce, Lucemburky, Jagellonce a nakonec i Habsburky, jejichž nástupem se u nás počíná období novověku. Na hlavu středověkého státu byly kladeny nemalé nároky – musel být především zdatným politikem, diplomatem, ale i vojevůdcem. Středověk byl obdobím mnoha válek a bitev. Mnozí panovníci se snažili rozšiřovat svá území, i politické konflikty se tehdy řešily především mečem. Sňatky členů královských rodů měly především politický charakter. Sňatky uzavírali lidé tehdy velmi mladí (např. Blanka z Valois – první manželka císaře Karla IV. byla za něj provdána již jako sedmiletá).

---

²⁴ Srov. LE GOFF, JACQUES. *Kultura středověké Evropy*. Praha: Vyšehrad, 2005. ISBN 80-7021-808-8. str. 177 a 377.

Shrnutí: Dá se říci, že na středověk lze pohlížet dvěma způsoby: buďto se necháme unášet krásou středověkých staveb a dalších památek, se vzrušením se můžeme začít do románů se středověkou tematikou... Nebo nám naskočí husí kůže, když si uvědomíme, kolikerymi strachy a útrapami byli středověcí lidé sužováni (nemoci, morové epidemie, války...), jaká tvrdá pravidla v tehdejší společnosti platila (rozvrstvení společnosti, vyloučení malomocných a rebelujících ze společnosti, jak málo stačilo, aby se člověk ocitl na hranici za čarodějnictví...). Avšak oba tyto pohledy jsou reálné, což dokazují mnohé písemné materiály, obrazy i jiná umělecká díla.

Středověk jsem pro děti mladšího školního věku vybrala mj. proto, že staví na něčem, co je jim již známé. Hrady, princezny, krále a rytíře znají jak dívky tak chlapci z pohádek. Navíc se k tomuto období vztahuje mnoho pověstí a legend a jak víme, tajemství láká v každém věku. Mladší školní věk považuji za vhodné období, kdy je načase začít pomalu opouštět svět pohádek a začít se ptát, jak to tehdy vlastně ve skutečnosti bylo. Středověk je období velmi bohaté, pestré, skýtá celou řadu zajímavých témat, z nichž se dá čerpat pro volnočasovou činnost. Navíc je to období, které je i pro mne samotnou velmi přitažlivé a o které se sama již dlouhá léta zajímám. Je pro mne tedy snazší se v tomto tématu orientovat a mohu přispět třeba právě v projektu, který jsem realizovala, svými znalostmi.

3 VOLNÝ ČAS

Pod pojmem volný čas rozumíme individuálně disponibilní dobu, která je oproštěna od práce a povinností a s níž tedy můžeme nakládat naprosto svobodně.²⁵ Právo dítěte na volný čas je zakotveno i v dokumentu Úmluva o právech dítěte.²⁶ Cílem pedagogiky volného času je pomoci jedinci k dosažení volnočasové kompetence, tedy aby jedinec dokázal se svým volným časem svobodně a efektivně nakládat tak, aby byl ku prospěchu jemu samotnému i společnosti. Pedagog volného času má jedinečnou možnost ovlivnit výchovu dětí. „*Podmínkou účinnosti je, aby toto vedení bylo nenásilné, nabízené činnosti pestré a přitažlivé, účast na nich dobrovolná.*“²⁷ Volnočasové činnosti se odehrávají mj. v zařízeních pro volný čas. Těmi jsou např. školní družina, školní klub, dům dětí a mládeže, sportovní kluby, různá komerční i nekomerční zařízení, v nichž jsou realizovány zájmové činnosti formou kroužků, kurzů atp. Jelikož jsem realizovala svůj projekt ve školní družině, považuji za užitečné toto zařízení podrobněji charakterizovat.

3.1 Školní družina

Školní družiny jsou stejně jako školní kluby zřizovány podle zákona č. 76/1978 Sb.,²⁸ o školských zařízeních. Dále se řídí vyhláškou MŠMT 87/1992 Sb.,²⁹ o školních družinách a školních klubech. Jedná se o zařízení určené pro děti mladšího školního věku, tedy žáky prvního stupně základní školy. Fungují ve všední dny v době mimo vyučování a o prázdninách. Umožňují dětem odpočinkovou a zájmovou činnost, dále činnosti sebeobslužné a veřejně prospěšné. Nelze pominout ani přípravu na další vyučování. Maximální počet žáků ve školní družině je třicet, proto se školní družina obvykle dělí na oddělení. K účasti se vyžaduje závazná přihláška. Vychovatel je dále

---

²⁵ Srov. PÁVKOVÁ, J., HÁJEK, B., HOFBAUER, B. a kol. *Pedagogika volného času*. 3. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-711-6. str.13.

²⁶ Srov. Ministerstvo vnitra. *Portal.gov.cz Na úřad přes internet*. [online]. Praha: MV, © 2003-2011 [cit. dne 18. 3. 2011]. Dostupné na WWW: <http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701?number1=104%2F1991>.

²⁷ PÁVKOVÁ, J., HÁJEK, B., HOFBAUER, B. a kol. *Pedagogika volného času*. 3. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-711-6. str.13-14.

²⁸ Srov. Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy. *MŠMT Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy*. [online]. Praha: MŠMT, © 2006. [cit. dne 18. 3. 2011]. Dostupné na WWW: <<http://www.msmt.cz/search.php?action=results&query=76%2F1978+Sb&x=5&y=8>>.

²⁹ Srov. Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy. *MŠMT Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy*. [online]. Praha: MŠMT, © 2006. [cit. dne 18. 3. 2011]. Dostupné na WWW: <<http://www.msmt.cz/search.php?action=results&query=87%2F1992+Sb&x=6&y=8>>.

povinen vést tuto dokumentaci: denní docházku, přehled výchovně vzdělávací činnosti – zde zaznamenává realizované aktivity a zápisní lístek školní družiny – zde je zapsáno kdy a s kým děti opouštějí družinu.

3.2 Osobnost pedagoga volného času

Požadavky na osobu pedagoga volného času ošetřuje zákon 563/2004 Sb.,³⁰ o pedagogických pracovnících. Kromě odborné kvalifikace by měl tento člověk mít i určité osobnostní předpoklady. Mezi ně patří především pozitivní vztah k lidem, hlavně k dětem, schopnost empatie, přirozená autorita, aktivita, ochota a chuť se celoživotně vzdělávat, schopnost sebereflexe a sebekritiky a další. Pedagog volného času by neměl fungovat jako direktivní vedoucí dětského kolektivu, měl by se stát jeho součástí, umožnit dětem participovat na nabízených činnostech.

---

³⁰ Srov. Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy. *MŠMT Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy*. [online]. Praha: MŠMT, © 2006. [cit. dne 18. 3. 2011]. Dostupné na WWW: <<http://www.msmt.cz/search.php?action=results&query=563%2F2004+Sb&x=12&y=17>>.

4 MLADŠÍ ŠKOLNÍ VĚK

Jako mladší školní věk je nazýváno období, kdy je dítěti 6 – 11 let. Toto období Sigmund Freud označuje jako latentní. Pojďme se podívat postupně na to, co se v této životní etapě v životě dítěte děje.

Pokračuje fyzický vývoj, dítě již dobře ovládá pohyb, který je zajišťován velkými svaly (běh, skok atp.), roste jeho síla, zdokonaluje se hrubá motorika. Zdokonaluje se i pohyb drobnějšího svalstva, což se projevuje zejména v koordinaci ruky a oka (příkladem je kostrbaté písmo prvňáka), nedokonalé je zatím i smyslové vnímání.

Co se týče rozumového vývoje, zde představuje velký mezník ve vývoji nástup do školy. Myšlení se stává rychlejším, hlubším, nastupuje logické myšlení. Zdokonaluje se řeč. Pro její úspěšný rozvoj je mj. velmi důležitá četba, která obohacuje slovní zásobu. Z předškoláka, který celou svou duší žije světem hry, se postupně v mladším školním věku stává tzv. „střízlivý realista“,³¹ pomalu začínající pochybovat o existenci Ježíška, Mikuláše atp. a stále více vyžadující nové informace. Inteligence se v předškolním věku dá již dobře změřit.³²

Jak jsem již zmínila, důležitým životním předělem, podle něhož je ostatně též odvozen název této vývojové etapy, je vstup dítěte do prostředí školy. Ten představuje hned několik náročných životních změn. Svět dítěte se rozděluje na svět práce a povinností a volný čas. Ve škole je dítě najednou nuceno, sedět a soustředit se na činnost a to i v případě, že by samo daleko raději dělalo něco zcela jiného. Z pohledu dospělého nejde možná o nic zvláštního, zkusíme-li se ale vcítit do kůže šestiletého dítěte, které dosud většinu času věnovalo hře, ať již v prostředí mateřské školky či v prostředí domácím, jde o dosti výraznou změnu. Škola poskytuje celou řadu nových činností, které mohou být pro jedno dítě zajímavé, pro jiné nikoli. Dítěti také často není znám smysl oněch činností, které nyní musí vykonávat. Jelikož si nedokáže vysvětlit,

---

³¹ Srov. LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. 2. aktualiz. vydání. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1284-9. str. 118.

³² Srov. ŘÍČAN, P. *Cesta životem*. 2. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7367-124-7. str. 146-150.

k čemu mu to či ono vlastně bude, stává se, že malý školák činnost vykonává jen kvůli tomu, že to rodiče či učitel vyžadují. To se nedá nazvat příliš atraktivní motivací.³³

Ve školním prostředí se jedinec dostává do mnohem početnějšího kolektivu vrstevníků.. Na počátku mladšího školního věku je pro dítě určující autorita (rodič, učitel...), která ale postupem času svůj vliv ztrácí a ještě později je vystřídána vrstevnickou skupinou. I vztahy v kolektivu dětí procházejí proměnami. Zpočátku jsou malí školáci spíše individualisté, což se projevuje např. „nemilosrdným“ žalováním. Přibližně ve třetí třídě se objevuje tzv. kamarádská solidarita (podržen kamaráda je věcí cti). Děti jsou již také schopny střídat role, podle toho, s kým jsou zrovna v kontaktu (autorita, vrstevník atp.). Prohlubují se rovněž rozdíly mezi chlapci a dívkami. Jedinec preferuje vrstevníky stejného pohlaví. Mění se i způsob hry: chlapci mají rádi technické hry, zbraně, stavebnice, dívky zdokonalují hru s panenkou, ke slovu se dostávají stolní hry, hry s prvkem náhody jako např. Člověče, nezlob se, soutěživé hry...³⁴

Vstup na školní půdu s sebou nese i určitá nebezpečí. Mezi nimi lze např. vyjmenovat násilí mezi dětmi, které v posledních letech bohužel narůstá. S ním jde ruku v ruce třeba šikana, která už představuje velmi závažný problém. Problémem mohou být i rozdíly mezi dětmi samotnými. Děti přicházející do prvních tříd pocházejí z různých rodinných prostředí, mají různě vzdělané, různě inteligentní rodiče. To vše se odráží na jejich vývojové úrovni (odlišná slovní zásoba, sebepojetí, vztahy s druhými atd.) Pro pedagoga může být pak velmi obtížné tyto rozdíly mezi dětmi překonávat. Stává se, že děti, které jsou na nižší úrovni bývají schopnějšími vrstevníky odsouvány na okraj skupiny a ačkoli by se to nemělo stávat, občas k tomu může přispět i sám pedagog.³⁵

Na tomto místě musím zmínit vývojový konflikt, který popisuje Erik Erikson.³⁶ Vývojovým úkolem tohoto období je naučení se přijímat pracovní úkoly a vytvoření odpovědného vztahu k jejich plnění. Riziko spočívá v pocitu méněcennosti – nejčastěji pokud se dítěti nedaří obstát v povinnostech, které mu ukládá škola nebo se nedaří

---

³³ Srov. Tamtéž, str. 151-152.

³⁴ Srov. Tamtéž, str. 155-156.

³⁵ Srov. Tamtéž, str. 164-167.

³⁶ Srov. LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. 2. aktualiz. vydání. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1284-9. str. 243.

naplňovat představy rodičů (např. o tom, že jejich dítě bude nosit jedničky, vystuduje vysokou školu atd.), ale také třeba v případě, že z nějakého důvodu není přijímáno svými vrstevníky. Na tento problém jsem již narazila výše, když jsem popisovala rozdílnost, s níž děti vstupují do školních lavic.

Ve světě dítěte – předškoláka hraje stále podstatnou roli jeho rodina. Praktické činnosti, které zajišťuje matka, znamenají pro dítě více než jen vyprané prádlo, teplou večeři nebo zalepené koleno. Jsou symbolem lásky a něhy. Otec v ideálním případě poskytuje totéž, bývá však většinou v roli větší autority, proto navíc ještě oceňuje výkony či úspěchy dítěte a také kárá, popř. trestá. Funkční rodina a domov představují pro dítě zázemí, útočiště, ale také místo, kam si může přijít pro podporu a vlídnou náruč.³⁷

---

³⁷ Srov. ŘÍČAN, P. *Cesta životem*. 2. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7367-124-7. str. 159-162.

5 HISTORIE VE VÝCHOVĚ

Nyní bych se ráda pokusila zdůvodnit opodstatněnost a důležitost historie ve výchově a pro člověka vůbec. V jedné větě to krásně vyjádřil český herec Ondřej Vetchý: „*Když nebudeme znát a rozumět naší minulosti, nemáme sebemenší šanci porozumět tomu, kdo jsme a proč jsme takoví, jací jsme.*“

Minulost nás provází téměř na každém kroku. Jednak prostřednictvím toho, co nás bezprostředně obklopuje (památky aj.), ale i v tom, jak žijeme – podívejme se kupříkladu na to, jak nás ovlivnila léta, kdy se naše republika ocitla pod nadvládou komunistického režimu. Dodnes narážíme na problémové situace, kdy vlastně nevíme, co s nabytou svobodou, v jednání dnešních lidí se stále objevují „staré zvyky“... Další příklad je trochu z jiného soudku. Výše jsem zmínila, že ve středověké společnosti panovala přísná hierarchie. Jak říká Jacques Le Goff: „*Povinností středověkého člověka bylo zůstat na tom místě, kam ho Bůh zařadil.*“³⁸ Nebylo možné, aby se prostá dívka provdala za muže z šlechtického rodu, aby se dělník stal feudálem atp. Když toto uvážíme, myslím, že si rázem začneme více cenit našeho současného politického a společenského uspořádání. Naše společnost nám umožňuje bez potíží měnit náš společenský status, záleží jen na našich schopnostech. Přesto je dobré vědět, že tomu tak nebylo vždy a tudíž toto není samozřejmostí! Z tohoto vědomí bychom měli odvozovat i naše jednání.

Za minulostí nelze udělat tlustou čáru. V dějinách se odehrálo mnoho pozitivního, na co můžeme být hrdí. Došlo ale i k chybám, ze kterých my můžeme čerpat poučení. Jak říká Pavel Říčan: „*Stejně jako v historii národa i v rodině je třeba si připomínat, odkud jdeme, co jsme měli rádi, čím jsme se trápili, na čem nám záleželo. Abychom lépe rozuměli své přítomnosti a abychom viděli dále do budoucnosti.*“³⁹

---

³⁸ LE GOFF, JACQUES a kol. *Středověký člověk a jeho svět*. Praha: Vyšehrad, 1999. ISBN 80-7021-682-4. str. 34.

³⁹ ŘÍČAN, P. *Cesta životem*. 2. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7367-124-7. str. 120.

5.1 Výběr témat z historie vzhledem ke specifickým mladšího školního věku

Jak jsem již zmínila výše, středověk jsem pro tuto věkovou skupinu vybrala proto, že v mladším školním věku dítě začíná zajímat realita. Je tedy na čase upustit pomalu od pohádek a začít se pít po tom, jak to tehdy doopravdy bylo. Přitom středověk umožňuje dítěti stavět na něčem, co je mu známé – které dítě v předškolním věku nezaujala pohádka o králi a jeho rytířích, zakleté princezně nebo devítihlavém drakovi?

Při výběru témat musíme mít na zřeteli specifika mladšího školního věku obecně, ale i to s jakými individualitami pracujeme. Mohou to být děti aktivnější, které tudíž potřebují aktivnější činnosti. U takovýchto dětí je také vhodné často činnosti měnit. Pokud jsou děti klidnější a schopné delšího soustředění, je možno zařadit klidnější činnosti jako např. četba, filozofická diskuze atp.

Dále je také potřeba vycházet z konkrétního věku dětí. Prvňák bude mít stále ještě daleko blíže k pohádkám, než např. žák čtvrté třídy. U prvňáka je tedy vhodnější začít s tematikou bližší světu pohádek (hrady, rytíři atp.) a pomalu ho seznamovat s realitou. Čtvrták už bude schopen jít hlouběji. Záleží ovšem také na tom, jaké dosavadní znalosti o daném tématu děti mají.

Pravděpodobně narazíme také na to, že se ve skupině, s níž pracujeme, sejdou děti s odlišnými znalostmi a odlišným zájmem o dané téma. Pak je na místě vyzdvihnout důležitost výchozí motivace pro činnost, rozdělení rolí a v neposlední řadě musíme přizpůsobit i naše nároky. Podle mého názoru je také dobré mít v záloze témata jiná, pro případ, že vybrané téma děti nezaujme nebo zkrátka shledáme jiné téma z nějakého důvodu v danou chvíli jako vhodnější.

Dalším hlediskem, které nesmíme při výběru činností opomenout je prostředí, v němž danou činnost realizujeme. Jiné podmínky nám nabídne školní družina, letní tábor, kroužek atd. Pokud máme možnost vyrazit s dětmi např. na některý z hradů, navštívit nějakou ze středověkých staveb, je nanejvýše vhodné tuto možnost využít a činnost dle toho připravit. Jako příklad si uveďme exkurzi nebo výlet na pražský hrad, kdy se z dětí mohou stát malí objevitelé, kteří do připravené mapy vpisují názvy jednotlivých částí objektu a poté o nich zjišťují další informace. Své objevy poté mohou přednést na „kmenové radě“ a dle plánů, které vytvořily, mohou vyrobit pomocí některé

z výtvarných technik kopii navštíveného objektu. Jiným příkladem by třeba mohl být výlet na hrad Zvíkov, kde se návštěvníkům nabízí k vyzkoušení různé dobové aktivity např. střelba z luku. Z tohoto se poté dá také vytěžit spousta zajímavých činností. Samozřejmě je nutno vzít při výběru činností i to, jaký materiál máme k dispozici, kolik času na činnost máme atd.

Jaké jsou děti mladšího školního věku z hlediska zájmových činností? Tyto děti jsou již poměrně samostatné, dokáží se déle soustředit na činnost, jsou soutěživé, jejich zájmy ale stále ještě kolísají. Hlavním motivem pro zájmovou činnost je zájem o činnost samotnou.⁴⁰ Z toho vyplývá, že téma, které pro dítě vybíráme, musí být atraktivní, zajímavé, pochopitelné. Velmi důležitá je pochvala, kladné hodnocení a ocenění snahy dítěte.

5. 2 Výuka historie ve školním vyučování a v možnostech pedagoga volného času

S historií ve výuce se děti mohou setkat již v prvních třídách, např. tehdy když jim paní učitelka přečte nějakou legendu. Později na ni narazí přímo ve vyučovacím předmětu – tím je vlastivěda (mj. vyplynulo z realizovaného výzkumu). Kdy se s historií setkají v čase mimo vyučování, záleží jednak na nich samotných a též na rodičích či pedagogovi volného času.

Mezi výukou historie ve školním vyučování a ve volném čase existuje několik podstatných rozdílů. Tím prvotním jsou školní osnovy. Ve vyučování musí pedagog postupovat dle předepsaných osnov jak tématicky, tak časově. Naproti tomu má pedagog volného času daleko větší volnost. Témata si vybírá dle vlastního uvážení, téma si mohou vybrat i děti samy. Průběh realizace tématu může přizpůsobovat aktuální situaci. Navíc základním předpokladem pro zájmovou činnost ve volném čase je dobrovolná účast na ní.

Ve vyučování si děti nemohou vybírat, zda se to či ono chtějí či nechtějí učit. Tradiční pedagogika děti nutí učit se drilem. Naproti tomu ve volném čase se děti učí

---

⁴⁰ Srov. Hájek, B. *Nástin metodiky vedení zájmové činnosti*. Praha: Univerzita Karlova, 2007. ISBN 978-80-7290-265-1. Str. 23-24.

hrou, v ideálním případě si vůbec neuvědomují, že se něco učí. Pokud učení nevnímáme jako povinnost, jde nám daleko snáze. Dalším rozdílem je osoba pedagoga. Ve školním vyučování působí pedagog jako autorita, kdežto ve volném čase se pedagog stává spíše členem týmu. Je kladen daleko větší důraz na participaci dětí na dané činnosti.

V neposlední řadě je také rozdíl v hodnocení činností. Ve školních lavicích jsou děti hodnoceny známkami. Toto hodnocení je přinejmenším sporné, jelikož známka těžko postihne všechna hlediska, která mají být brána v úvahu. Pedagog volného času naproti tomu hodnotí především slovem – pochvalou, povzbuzováním atp. Znalosti, které děti nabudou ve volném čase mohou později využít i ve školním vyučování. Myslím, že to usnadní činnost i učiteli, který má tím pádem na čem stavět. Nemusí strávit tolik času učením základních reálií, ale může zařadit i více zajímavostí či jiných aktivit, které dětem daný předmět či látku zpestří.

6 VÝZKUM – ZMAPOVÁNÍ VÝCHOZÍ SITUACE

Když jsem se zamýšlela nad obsahem této práce, vyplynula mi jedna poměrně dosti zásadní otázka. Jak na tom vlastně děti na prvním stupni základních škol jsou se znalostmi historie, konkrétně středověku.

Hypotéza, z níž vycházím, je tato: znalosti z historie, konkrétně období středověku, u dětí na prvním stupni základní školy jsou velmi malé. Děti se v dnešní době příliš nezajímají o historii, upřednostňují raději sport a počítačové hry.

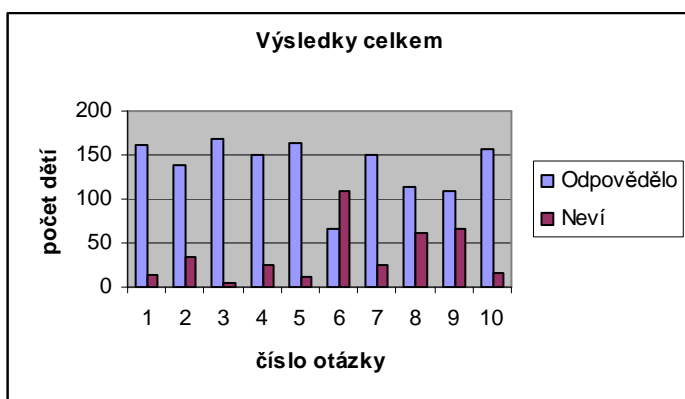
Výzkum jsem realizovala na devíti náhodně vybraných základních školách v jihočeském a západočeském kraji. Byly to tyto školy: I. Základní škola Milevsko, II. Základní škola Jana Ámose Komenského Milevsko, Základní škola Dobřív u Rokycan, Základní škola Rokycany, Základní škola a Mateřská škola Kamenný Újezd, Základní škola Sepekov, Základní škola Tábor, Základní škola Petrovice a Základní škola Kaplice.

Výzkumu se zúčastnili žáci čtvrtých tříd. Dotazování probíhalo v měsících říjen až prosinec roku 2010. Poté byla získaná data seříděna, zpracována a vyhodnocena. Nashromážděno bylo celkem sto devadesát kusů dotazníků. Ke zpracování bylo postoupeno sto sedmdesát čtyři dotazníků (šestnáct dotazníků bylo vyřazeno pro neúplnost nebo nečitelnost). Z celkových sto sedmdesáti čtyř respondentů bylo osmdesát šest dívek a osmdesát osm chlapců.

Informace byly zjišťovány formou dotazníku. Ten obsahoval deset otevřených otázek. Otevřené otázky jsem volila proto, aby měli respondenti možnost uvést větší množství informací. Dalším důvodem byla snaha vyhnout se riziku, že děti pouze odškrtnají připravené odpovědi bez jakékoli snahy o vyjádření vlastních znalostí. Na konci dotazníku byly obsaženy ještě tři otázky identifikační (viz. příloha č. 1).

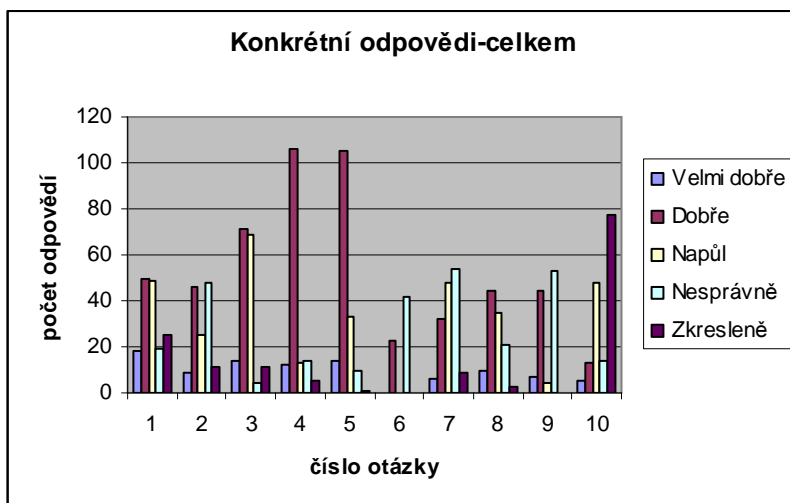
Z výzkumu vyplynulo následující:

Je zřejmé, že děti se snažily otázky pečlivě zodpovědět. Počet odpovědí je vyjádřen zde v grafu č. 1.

GRAF Č. 1

Jak vypadaly konkrétní odpovědi dětí na jednotlivé otázky dokládá graf č. 2 a podrobněji tabulka A.

GRAF Č. 2

Tabulka A:

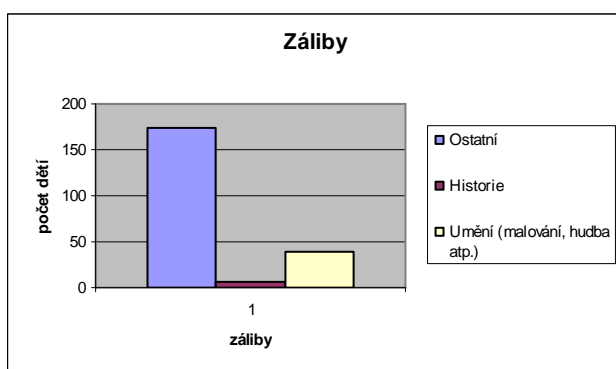
Tabulka A - HODNOCENÍ CELKOVÉ							
otázka č.	odpovědělo	neví	velmi dobře	dobře	napůl	nesprávně	zkresleně
1	161	13	18	50	49	19	25
2	139	35	9	46	25	48	11
3	169	5	14	71	69	4	11
4	150	24	12	106	13	14	5
5	163	11	14	105	33	10	1
6	65	109	0	23	0	42	0
7	149	25	6	32	48	54	9
8	113	61	10	44	35	21	3
9	108	66	7	44	4	53	0
10	157	17	5	13	48	14	77

- Z uvedeného vyplývá, že největší potíže dělala dětem otázka č. 6, kdy měly uvést jméno středověkého malíře.
- Další otázkou, která se ukázala jako obtížná, byla otázka č. 9 „Co je katedrála?“. Děti uváděly, že jde o „místnost, nějaký barák, věž, úřad nebo divadlo“. Deset respondentů vzpomnělo katedrálu sv. Víta, čtyřicet čtyři dalších uvedlo, že jde o kostel (nebo „velký kostel“).
- Dobře si děti poradily s otázkou č. 4 „Kdo byl Karel IV.?“. Dvanáct dětí vědělo, že byl císařem, sto šest dětí uvedlo, že to byl král, někdy doplnily i informaci, že Karel IV. postavil hrad Karlštejn či Karlův most.
- U otázky č. 3 měli respondenti možnost nakreslit postavu rytíře. Toho využilo padesát tři chlapců a třicet osm dívek.
- Zajímavé byly odpovědi na otázku č. 10 „Co víš o čarodějnicích? Existovaly někdy?“. Čtyřicet osm dětí vyjádřilo pouze svůj názor odpovědí „ano“ či „ne“. Sedmdesát sedm dětí je inspirováno pohádkami (čarodějnice létaly na koštěti, měly černou kočku, byly ošklivé, měly bradavici na nose...). Pouze pět dotazovaných má reálný pojem o tom, kdo čarodějnice byly, resp. kdo byl za čarodějnic označován.

Konkrétní výsledky, jak si s dotazníkem poradili chlapci a dívky nalezneme v příloze č. 2.

Další věc, která mne ve výzkumu zajímala, byly záliby dětí. Výsledek tohoto šetření dokládá graf č. 3.

GRAF Č. 3

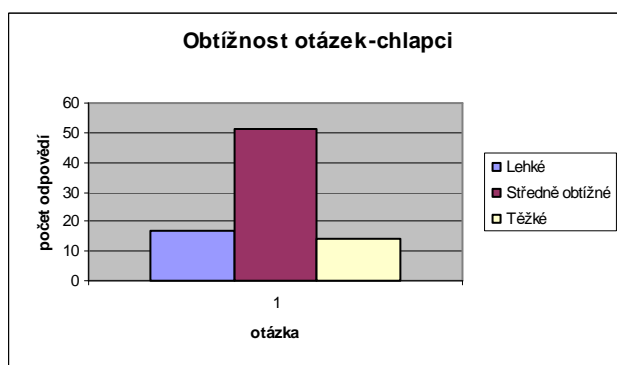
Historii jako svůj koníček uvedlo pouhých 12, 2 % respondentů. O něco lepší situace je s uměním. Umění (malování, hudba, tanec atp.) jako svou zálibu uvedlo 67,9 %

dotazovaných. V ostatních zálibách, které děti uváděly převažoval sport a počítačové hry.

Děti měly nadále možnost vyjádřit svůj názor na obtížnost otázek (viz. graf. č. 5 a 6). Otázky byly rozděleny na lehké, středně obtížné a těžké.

GRAF Č. 4

GRAF Č. 5

6.1 Doplnující výzkum

Výsledky tohoto výzkumu mne vedly k zamyšlení se nad tím, z čeho pramení nízký zájem dětí o historii a z toho plynoucí nedostatečnost v jejich znalostech. Rozhodla jsem se tedy pro realizaci doplňujícího výzkumu, který by osvětlil, z čeho tato situace pramení. Je chyba na straně školy, rodiny nebo někde zcela jinde?

Pro druhou část výzkumu jsem připravila sto dvacet dotazníků, které obsahovaly pět otevřených otázek (viz. příloha č. 1). Nebylo již bohužel možno dotazníky rozmístit do všech základních škol, které se účastnily první části výzkumu. Byla jsem proto nucena

zapojit i školy jiné. Jejich výběr byl opět proveden náhodně. Šetření se zúčastnily tyto školy: Základní škola Všenory u Prahy, Základní škola Kaplice, II. Základní škola Jana Ámose Komenského Milevsko, Základní škola Dobřichovice, Základní škola a Mateřská škola Kamenný újezd a Základní škola Řevnice. Všech sto dvacet navrácených dotazníků bylo postoupeno ke zpracování. Výsledky jsou vyjádřeny v tabulce B.

Tabulka B:

Doplňující výzkum - výsledky dotazníku č. II										
Otázka č.	ANO	NE	souvisí s historií	reflexe s rodiči	popis pověstí	knihy	PC internet	škola učitel/ka	rodina	jiné viz.níže #
1	65	55								
2	110	10	33	92						
3	47	73			37					
4	84	36			72					
	VÍ	NEVÍ								
5	96	24				50	54	3	10	19

- Z druhé části výzkumu vyplynulo, že více než polovina dotazovaných dětí má v rodině někoho, kdo se zajímá o historii.
- Sto deset žáků uvádí, že s rodiči jezdí na výlety, přičemž z tohoto počtu pouhých třicet tři dětí navštěvuje místa, která mají souvislost s historií. Devadesát dva dětí si doma s rodiči povídá o tom, co na výletě viděli.
- Čtyřicet sedm dětí uvádí, že již slyšelo od někoho z rodiny nějakou pověst či legendu.
- Osmdesát čtyři dětí údajně slyšelo pověst či legendu ve škole z úst pedagoga.
- Poslední otázka se týkala informačních zdrojů. Padesát dětí by hledalo informace z historie v knihách, padesát čtyři respondentů by hledalo na internetu, tři by se ptali pedagoga ve škole, deset dětí by se ptalo v rodině. Devatenáct dotazovaných uvedlo jiné místo, kde by se po informacích pídili: muzeum, hrad, jeskyně, televize, Český Krumlov, pojedete se podívat na konkrétní místo, výstava.

Na závěr je na místě se zamyslet nad tím, zda lze potvrdit či vyvrátit původní hypotézu. Pokud jde o historii v zálibách dětí, výzkum jednoznačně potvrzuje, že

historie nepatří k preferovaným zálibám dětí mladšího školního věku. Z toho vyplývá, že je nutné snažit se tuto skutečnost změnit. Velké možnosti v tomto směru má právě pedagog volného času. Zajímavé je též zjištění, že pokud by děti měly hledat informace z historie, pouze tři ze sto dvaceti dětí by se ptalo pedagoga ve škole a pouze deset dětí v rodině. Myslím, že tato skutečnost je poněkud zarážející a bylo by vhodné se jí více zabývat.

Co se týká znalostí dětí z oblasti historie, je zřejmé, že děti stále hodně čerpají z pohádek (viz. první část výzkumu, otázka č. 10). Přesvědčila jsem se, že děti, které historie zajímá, neměly nejmenší potíže vyjádřit svou odpověď. Naopak ostatní děti často uváděly odpovědi jednoslovné, či polovičaté. Výsledky výzkumu znalostí dětí nepotvrzují zcela původní hypotézu, nicméně ani ji přímo nevyvracejí. Myslím si, že děti by v tomto věku již mohly vědět o středověku daleko více. Přitom není vůbec nutné, aby tyto znalosti získávaly záměrným působením pedagoga či cíleným učením. Jednu z nespočet možností, jak rozšířit dětem obzory v této oblasti nastíním níže, v druhé části této práce.

Druhá část

7 ÚVOD K PROJEKTU

Projekt jsem realizovala v rámci blokové praxe ve školní družině na základní škole VI. Rady v Českých Budějovicích - Mladém. Účastnily se ho děti první, druhé, třetí a čtvrté třídy. Jelikož se jedná o malou školu, pouze pro žáky prvního stupně, fungují zde dvě školní družiny. Družina zde nemá vlastní prostory, její činnost se realizuje ve třídách, kde dopoledne probíhá vyučování. Jejich odpolední provoz se započíná před dvanáctou hodinou, kdy děti chodí s vychovatelkou na oběd. Po obědě jdou žáci prvních a druhých tříd do jedné třídy k paní vychovatelce Marii Popové a žáci třetích a čtvrtých tříd do vedlejší třídy k paní vychovatelce Monice Fejglové. Kolem čtrnácté hodiny se obě družiny slučují u paní vychovatelky Popové. Děti mají možnost v průběhu týdne navštěvovat kroužky, které jim škola nabízí. Jsou to: výtvarný atelier, pohybové hry, náboženství, angličtina a keramika. Jednou v měsíci pořádá škola v rámci provozu školní družiny pro děti větší akci. V měsíci únoru, kdy jsem zde působila, to byl maškarní karneval.

Cílem projektu byl rozvoj tvořivosti dětí, výchova k umění, rozšíření znalostí z období středověku. Dále bylo mým záměrem rozvinout schopnost spolupráce a komunikace. Též jsem se snažila ukázat jeden z mnoha způsobů, jak lze s dětmi mladšího školního věku pracovat ve volném čase, obohatit je zábavnou formou o nové znalosti z oblasti historie a vést je k umění.

Do projektu se zapojily téměř všechny děti. Účast na něm byla naprosto dobrovolná. Děti průběžně přicházely a odcházely, podle toho, jak měly kroužky či si je vyzvedávali rodiče. Na jedné straně v tomto spatřuji nevýhodu, jelikož děti byly nuceny přerušovat činnost, která je bavila, část činností probíhala v jejich nepřítomnosti. Na druhé straně se takto mohl zapojit maximální počet dětí. Každé z nich dostalo šanci si z projektu odnést nějakou novou informaci. Jelikož měly děti možnost, kdykoli činnost odpustit, občas se stalo, že pokud si jedinec zrovna neprosadil svůj názor, jednoduše odešel. S potěšením ale mohu konstatovat, že se děti vždy brzy vracely zpět.

Pracovali jsme ve dvou skupinách a to proto, že dětí, které se chtěly zapojit bylo opravdu hodně (cca dvacet pět). Rozdělením do dvou skupin byl zajištěn větší prostor pro uplatnění všech. Děti pracovaly s velkým zaujetím. Měly tendenci k soutěžení, jak už je jejich věku vlastní. Toto sice fungovalo jako motivace, avšak bylo třeba pečlivě hlídat, aby zdravé soutěžení nepřešlo v nezdravou rivalitu.

8 PŘEDSTAVENÍ PROJEKTU

Mým záměrem bylo vybrat zajímavé neotřelé téma, které by zároveň vycházelo z něčeho, co je dětem v tomto věku již známé. Jelikož se v pracovní skupině setkali prvňáci, kteří mají ještě blíže k pohádkám až čtvrtáci, které již daleko více zajímá realita, musela jsem zvolit téma, které spojí obě tyto oblasti a bude mít tím pádem šanci zaujmout všechny. Vybrala jsem stavbu středověkého hradu. Aby činnost získala na originalitě, zvolila jsem neobvyklý materiál – kostkový cukr. Hrad jsme stavěli na pevném papírovém kartonu. K fixaci kostek jsme použili „maltu“ připravenou z moučkového cukru a studené vody. Po zaschnutí vzniklo velmi pevné zdivo. Střechu hradu jsme zhotovili ze čtvrtky. Tu jsme polepili párátky nebo dřevěnými špachtličkami, které našla paní vychovatelka ve skladu družiny. Z papíru vznikly i brány do hradů. Snažili jsme se držet reality a vybavit stavby tím, co skutečně kdysi na hradech bylo. K přípravě projektu a jeho realizaci jsem využila dvě publikace: Čtení o hradech, zámcích a městech od Eduarda Petišky⁴¹ a Staré pověsti české Aloise Jiráska.⁴²

Velmi jsem se snažila vyvarovat se toho, říkat dětem, co mají nebo nemají hrady mít. Vedla jsem je otázkami k tomu, aby si sami na věc přišly, respektovala jsem jejich názory, pomáhala jsem jim dosahovat kompromisů.

Shrnutí:

Materiál: kostkový cukr, moučkový cukr, voda, čtvrtky A4, karton, alobal, párátko, špejle, dřevěné špachtličky, vteřinové lepidlo, lepidlo Herkules, plastelína

Pomůcky: tužky, pastelky, fixy, nůžky, pravítko, štětce, plastové mističky, igelitová folie

Časová dotace: 5 dní

Výtvarná technika: kombinovaná

Postup: vytvoření plánu hradu – z plánů jedinců vybrat zajímavé či důležité prvky a z nich sestavit konečný projekt, překreslení půdorysu stavby na karton, stavba zdiva z cukru, tvorba postaviček a erbů, zastřešení hradu, dotvoření okolí a nádvoří hradů.

---

⁴¹ Srov. PETIŠKA, E. *Čtení o hradech, zámcích a městech*. Praha: Ottovo nakladatelství, 2010. ISBN 978-80-7360-615-2.

⁴² Srov. JIRÁSEK, A. *Staré pověsti české*. Praha: Ottovo nakladatelství, 2009. ISBN 978-80-7360-661-9.

První den ve školní družině jsem věnovala seznámení s dětmi (seznamovací i jiné kolektivní hry). Paní vychovatelka Popová mne seznámila s chodem školní družiny a dokumentací. Představila jsem paní vychovatelce projekt a probrala s ní možnosti k jeho realizaci. Realizaci projektu byla přítomna má kolegyně Kateřina Brodčová. Její pomoc jsem velmi ocenila, jelikož jak jsem již zmínila, dětí, které na projektu pracovaly bylo hodně. Každá z nás se věnovala jedné skupině, čímž byl zajištěn kvalitní dozor nad průběhem činnosti, bezpečnost dětí při práci i to, aby byly děti v průběhu činností seznamovány tématem a souvislostmi, které se ho týkaly.

Jelikož děti nebyly v prostředí družiny téměř vůbec zvyklé na organizovanou činnost, do projektu jsem je uvedla pozvolna jakoby mimochodem. Zatímco byly s paní vychovatelkou na obědě, připravila jsem ve třídě stoly s materiálem pro stavbu. Po obědě se děti zdržely na školní zahradě. Využila jsem situace, kdy se dostaly ke křídám a vrhly se na malování. Zeptala jsem se jich, zda by uměly nakreslit středověký hrad. S nadšením začaly kreslit. Když mi ukazovaly svá díla, zeptala jsem se jich, kdo na jejich hradě bydlí a jak se pozná, že tam bydlí právě on. Tímto jsem je přivedla k tomu, aby vymyslely a namalovaly pro svůj hrad erb. Poté dokreslovaly do hradů postavy rytířů, králů, princezen, bílých paní a draků. Po návratu do třídy se děti hned začaly zajímat, k čemu jsou připravené věci. Sázka na dětskou zvědavost se mi vyplatila. Představila jsem tedy dětem projekt.

9 REALIZACE PROJEKTU

Samotné stavbě hradu předcházela hra na středověké architekty. Jedna skupina náležela k Matyášovi z Arrasu, druhá k Petru Parlěřovi. Děti samy navrhly a vytvořily plán hradu. Při plánování popustily uzdu fantazii. Bylo ale nutné přemýšlet i nad tím, abychom to, co si navrhne, dokázali také postavit. Během tohoto plánování jsme si povídali o tom, jaké hrady děti znají, jaké navštívily, čím jsou zajímavé, jaký je rozdíl mezi hradem a zámekem, kdo hrad obýval, kdo to byli Petr Parlěř a Matyáš z Arrasu atd. Dále děti navrhly a vytvořily pro svůj hrad erb a vlajku. S dětmi jsme si vysvětlili, co to erb je a ukázali jsme si je i v knihách, které jsem zmínila výše. Jmenovali jsme si několik významných českých rodů, pověděli jsme si, kde panovaly, popř. o zajímavostech, které se k nim váží. Poté děti vymýšlely jména rodů, které budou obývat jejich hrad.

Další fází byla samotná stavba hradu. Tato etapa sestávala z několika činností. Činnosti si děti vybíraly samy podle svého uvážení. U některých činností se musely vystřídat, jiných se musely ujmout zkrátka proto, že bylo nutné je provést. Bylo potřeba pracovat velmi opatrně. Děti musely dbát na správnou hustotu malty (příliš řídká malta rozpouštěla kostky cukru). Bylo také nutné dodržovat přesně stavební postup (nanášet dostatečné množství malty jak na podklad, tak i na kostku, která byla přidávána). Nedá mi, abych nezmínila jednu zajímavou věc, která mně osobně velmi potěšila. První skupina dětí dbala na to, aby nanášela maltu správně a v dostatečném množství. Jejich hrad byl po zatvrdnutí velmi pevný. Druhá skupina se snažila být rychlejší a proto pokyny příliš nedodržovala. Hrad sice po zatvrdnutí držel, ale když bylo potřeba ho přepravit na určené místo, kde měl zůstat vystaven, při přenášení (ač jsme byli maximálně opatrní) se jedna zeď zřítila. Děti se hned kolem stavby shlukly, zeď opravily a vymyslely pro ni podpěry (viz foto v příloze). Toto považuji za důkaz upřímného zaujetí a pocitu odpovědnosti za vytvořené dílo. Tato událost navíc dětem poskytla ideální příležitost k ponaučení (beze slov). Plány hradu a stavba zdiva trvala dva dny. Poté jsme přikročili ke stavbě střechy.

Jedna skupina střechu vyrobila z papírové čtvrtky, na kterou děti lepily párátko. Vzniklo tak velmi působivé dílo napodobující realitu. Druhá skupina použila taktéž čtvrtku, již polepila dřevěnými špahtličkami, které našla paní vychovatelka ve skladu

jako zbytkový materiál. Střechy jsme připevnili pomocí lepidla. Kombinovali jsme vteřinové lepidlo a Herkules. Děti, které se zrovna nemohly podílet přímo na výstavbě, vytvářely z papíru a alobalu postavičky budoucích obyvatel hradu. Vznikli nám: rytíři, králové, královny, princezny, bílá paní, koně, draci a psi. Z papíru a dřevěných špachtlíček vznikly též brány do hradů.

Oba hrady byly přepraveny na místo, které paní vychovatelka vyhradila a kde zůstanou vystaveny. Pod hrady jsme prostřeli krepový papír, který umožnil dotvoření okolí hradů. Děti dolepily z nastříhaného kartonu cestičky, potom rozmístily do a kolem hradů připravené postavičky. Z odlomků párátok vzniklo na nádvoří hradů stelivo pro koně atp. V jednom z objektů děti vymyslely dokonce středověkou krčmu.

Práce na výstavbě hradů trvala pět dní. Následující den jsem téma historie a hradů záměrně úplně vynechala. Jednak proto, aby si děti odpočinuly a zadruhé mne zajímalo, kolik nově nabytých vědomostí si budou později schopny vybavit. Další dva dny jsme museli věnovat přípravě karnevalu a karnevalu samotnému. Dále jsem zařazovala témata z období středověku vždy jen na omezenou dobu. Četli jsme si ze Starých pověstí českých, konkrétně pověst O Bruncvíkovi, Žito kouzelník, Libušina proroctví nebo Bílá paní. Zkusila jsem dětem pustit i středověkou hudbu, na níž měly improvizovaně tančit. Toto děti braly spíše jako legraci. I tak nepovažuji činnost za zbytečnou, jelikož umožnila dětem poznat, jaká vůbec středověká hudba byla.

Poslední den mého působení ve školní družině jsem věnovala reflexi. Protože byly děti před obědem bruslit, doporučila mi paní vychovatelka nejprve přečíst pověst, aby se děti zklidnily a odpočinuly si. Poté jsme se sesedli do kruhu. Připomenula jsem dětem, že jsem zde dnes naposled a proto bych si s nimi nyní chtěla trochu povídat a shrnout průběh toho, co vše jsme spolu za uplynulou dobu dělali. Do kruhu si přišly sednou všechny děti krom čtyř chlapců, kteří se stavby hradu neúčastnili. I toto mne velmi potěšilo. Ptala jsem se dětí, zda si vzpomenu na jednotlivé činnosti. Protože byly děti velmi upovídané, kouzelník Žito nám všem odčaroval hlas a zanechal nám pouze kouzelnou kostičku, která tomu, kdo ji držel v ruce, hlas na chvíli vrátila. Jakmile dítě o kostičku přišlo (předalo ji někomu jinému), opět oněmělo. Postupně si děti vzpomněly na všechny aktivity. Poté jsme nechali kostičku kolovat a každé z dětí mělo možnost vyjádřit svůj názor na to, co se mu líbilo, co ho bavilo a co zase naopak. U dětí

jednoznačně vyhrála stavba hradů. Reflexe pokračovala tím, že jsem dětem pokládala konkrétní otázky (např. Co je to erb? Kdo to byl rytíř? Co o něm víme? Proč se hrady stavěly na těžko přístupných místech? Jaká místa to byla? Atd.) Velmi mě těší, že znaly odpověď téměř na všechny mé otázky. Považuji to za důkaz toho, že hrou se děti učí snadno a dobře si nabyté vědomosti pamatují.

9.1 Hodnocení projektu

Na průběhu realizace projektu hodnotím kladně to, že zaujal opravdu velký počet dětí. Děti u činnosti dokázaly vydržet. Pokud činnost opustily, bylo to nejčastěji z toho důvodu, že si neprosadily vlastní názor nebo zrovna nemohly vykonávat tu činnost, kterou chtěly. S potěšením mohu ale konstatovat, že se vždy brzy vrátily zpět, hned jak je přešlo rozčarování, nebo zjistily, že se změnila prováděná činnost.

Radost mám i z toho, že děti vytvořily dvě opravdu zajímavé, krásné stavby. Bylo vidět, že jsou na své dílo pyšné. Nadšené byly z toho, že jim oba hrady v družině zůstanou. Také je důležité zmínit, že jelikož stavba trvala pět dní, nedokončená díla zůstávala na stolech v družině. Děti třídu od rána obývaly, ráno je zde školní družina, dopoledne probíhá vyučování a přesto stavby zůstávaly neporušené! Děti také samy spontánně plánovaly to, jak časem ještě okolí hradů zdokonalí – přidělají stromy, skály atp. Mnoho dětí také zkoušelo stavět z cukru doma.

Při závěrečné reflexi se navíc ukázalo, že děti si z činností pamatují mnoho informací, které během činnosti nabyly.

Obavu jsme měla z toho, jak dokážu děti pro činnost motivovat. Jak jsem zmínila, nebyly děti zvyklé na organizovanou činnost. Pobyt v družině je zde brán jako doba odpočinková, kdy si děti svou aktivitu převážně volí samy. Navíc děti dostaly k Vánocům nové společenské hry a jelikož byl teprve únor, byly jimi velmi zaujaté. Navzdory mým obavám se motivace dětí zdařila. Podle slov paní vychovatelky Popové nežily děti celý týden ničím jiným, než stavbou hradů.

Myslím, že se mi podařilo naplnit cíle, které jsem si předurčila.

ZÁVĚR

Ve své práci jsem se snažila vysvětlit proč a čím je důležitá výchova k umění a objasnit opodstatněnost historie ve výchově. Dále jsem se pokusila o vytvoření obrazu současné situace, týkající se úrovně znalostí z historie u dětí mladšího školního věku. V projektu jsem se snažila nastítnit jeden z nespočtu možných způsobů, jak lze s dětmi pracovat ve volném čase a předávat jim zábavnou a hravou formou znalosti z historie a vést je k umění.

Člověk se vztahem k umění, podle mého názoru, citlivěji vnímá realitu a je častěji schopen „číst mezi řádky“. Co se týče tvořivosti, kreativní člověk neuplatňuje tvořivý přístup pouze v zájmové či pracovní činnosti. Uplatňuje jej ve všech oblastech života. Když přijde problém, tvořivý člověk zpravidla nesloží ruce do klína. Místo toho se začne zamýšlet nad tím, jak s problémem naloží, aby jej úspěšně vyřešil. O důležitosti znát svou historii bylo v této práci řečeno mnohé. Podívejme se na současnou situaci po zemětřesení a Tsunami v Japonsku. Několikrát za den můžeme slyšet v médiích v souvislosti s poškozenou jadernou elektrárnou Fukušima, o Hirošimě a Nagasaki atp. Proč? Protože z minulosti máme již jisté poznatky o tom, co by mohla přinést budoucnost. Můžeme se tedy inspirovat ve svém současném konání a jednání.

V tradičním školním vyučování (omezme se nyní pro náš účel pouze na první stupeň) jsou děti vedeny k umění jen zřídka. Velmi málo jsou také seznamovány s historií. Zarážející je pro mne fakt, který vyplynul z výzkumu, a to že děti, pokud by měly pátrat po informacích z historie, by jen ve třech případech ze sta dvaceti hledaly odpověď ve škole a pouze v deseti případech u rodinných příslušníků. Z tohoto zjištění vyvozují závěr, že někde v těchto dvou oblastech je něco špatně. Myslím, že velmi zajímavý a přínosný by v tomto případě mohl být další výzkum, který by ukázal konkrétní problémy, které k této situaci vedou.

Co se týče projektu, měl u dětí velký úspěch. Motivací pro ně byla činnost samotná. Z toho vyplývá, že děti mladšího školního věku jsou schopné a ochotné přijímat nové informace i ve svém volném čase, pokud jsou jim podávány zábavnou a lehce vstřebatelnou formou. Osobně nesouhlasím s názorem, že děti v družině se mají věnovat pouze odpočinkové činnosti. Rekreační činnost je jistě potřebná, ale děti tohoto věku mají schopnost velmi rychle nabrat novou energii a poté se již začínají pít po

nějaké hravé ale smysluplné činnosti. Proto zastávám názor, že činnosti dětí ve školní družině se mají střídat, přičemž je samozřejmě třeba dbát na zachování zásad zájmových činností.

Pokud se mi v budoucnu poštěstí učinit z práce s dětmi ve volném čase své povolání, budu se snažit uplatňovat všechny poznatky, ke kterým jsem během studia došla a budu dbát i naplňování obsahu této mé závěrečné práce.

SEZNAM LITERATURY

CAHILL, T. *Mysteria středověku a počátek moderního světa*. Praha: Pragma, 2008. ISBN 978-80-7349-154-3.

ČERNÁ, M. *Dějiny výtvarného umění*. 2. rozšířené vydání. Praha: Idea servis, 1999. ISBN 80-85970-26-0.

ČESAL, A., DVOŘÁK, O., MÁTL, V. *Utajené dějiny Čech*. Praha: XYZ, 2009. ISBN 978-80-7388-260-0.

ČORNEJ, P. a kol. *Kdy, kde, proč a jak se to stalo v českých dějinách*. Praha: Reader's Digest Výběr, 2001. ISBN 80-86196-33-X.

HÁJEK, B. *Nástin metodiky vedení zájmové činnosti*. Praha: Univerzita Karlova, 2007. ISBN 978-80-7290-265-1.

HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-473-1.

JIRÁSEK, A. *Staré pověsti české*. Praha: Ottovo nakladatelství, 2009. ISBN 978-80-7360-661-9.

LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. 2. aktualiz. vydání. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1284-9.

LE GOFF, JACQUES. *Kultura středověké Evropy*. Praha: Vyšehrad, 2005. ISBN 80-7021-808-8.

LE GOFF, JACQUES a kol. *Středověký člověk a jeho svět*. Praha: Vyšehrad, 1999. ISBN 80-7021-682-4.

MRÁZ, B. *Dějiny výtvarné kultury 1*. 4. vydání. Praha: Idea servis, 2002. ISBN 80-85970-39-2.

PÁVKOVÁ, J., HÁJEK, B., HOFBAUER, B. a kol. *Pedagogika volného času*. 3. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-711-6.

PETIŠKA, E. *Čtení o hradech, zámcích a městech*. Praha: Ottovo nakladatelství, 2010. ISBN 978-80-7360-615-2.

PLATÓN. *Platónovy spisy: Kleitofón, Ústava, Timaios, Kritias*. 4. svazek. Praha: Oikoymenh, 2003. ISBN 80-7298-067-X.

PRŮCHA, J. *Přehled pedagogiky: Úvod do studia oboru*. 2. aktualit. vyd. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7178-944-5.

PRŮCHA, J.; WALTEROVÁ, E.; MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-416-8.

READ, H. *Výchova uměním*. Praha: Odeon, 1967.

ŘÍČAN, P. *Cesta životem*. 2. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7367-124-7.

SPOUSTA, V. *Krása umění a výchova*. Brno: Masarykova univerzita, 1995. ISBN 80-210-1196-3.

UŽDIL, J. *Mezi uměním a výchovou*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1998.

ELEKTRONICKÉ DOKUMENTY

Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy. *MŠMT Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy*. [online]. Praha: MŠMT, © 2006. [cit. dne 18. 3. 2011]. Dostupné na WWW:

< <http://www.msmt.cz/search.php?action=results&query=87%2F1992+Sb&x=6&y=8>>.

Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy. *MŠMT Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy*. [online]. Praha: MŠMT, © 2006. [cit. dne 18. 3. 2011]. Dostupné na WWW:

< <http://www.msmt.cz/search.php?action=results&query=76%2F1978+Sb&x=5&y=8>>.

Ministerstvo vnitra. *Portal.gov.cz Na úřad přes internet*. [online]. Praha: MV, © 2003-2011 [cit. dne 18. 3. 2011]. Dostupné na WWW: <http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701?number1=104%2F1991>.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha I Dotazníky

- a) Příklad dotazníku dítěte se zájmem o historii
Příklad první
Dotazník č. 1

- b) Příklad dotazníku dítěte se zájmem o historii
Příklad druhý
Dotazník č. 1
Dotazník č. 2

- c) Příklad dotazníku dítěte se zájmem o historii
Příklad třetí
Dotazník č. 1

- d) Příklad dotazníku č. 2

- e) Příklad dotazníku dítěte s nezájmem o historii
Příklad první
Dotazník č. 1

- f) Příklad dotazníku dítěte s nezájmem o historii
Příklad druhý
Dotazník č. 1

- g) Příklad dotazníku dítěte s nezájmem o historii
Příklad třetí
Dotazník č. 1
Dotazník č. 2

Příloha II Výzkum - výsledky

- a) výzkum Tabulka A
- b) výzkum – chlapci
- c) výzkum – dívky

Příloha III Projekt - Stavba středověkého hradu

Obr. 1 Kreslení hradů na školní zahradě

Obr. 2 Plánování hradu

Obr. 3 Výstavba začíná

Obr. 4 Hrad č. 1 po prvním dni

Obr. 5 Druhý den máme hotové zdivo-hrad č. 1

Obr. 6 Hrad č. 2 zdivo

Obr. 7 Výroba postaviček

Obr. 8 Hrad č. 1 zastřešen

Obr. 9 Hrad č. 2 střecha

Obr. 10 Nádvoří hradu č. 1

Obr. 11 Nádvoří hradu č. 2 (podpěry pro zrekonstruovanou zeď!)

Obr. 12 Finální podoba hradu č. 2

Obr. 13 Finální podoba hradu č. 1

PŘÍLOHY

Příloha I Výzkum

a) Příklad dotazníku dítěte se zájmem o historii

Příklad první

Dotazník č. 1

1

DOTAZNÍK

1) Co si představuješ pod pojmem „historie“ ?
Jsou fakta z dřívější doby.

2) Co si představuješ pod pojmem „středověk“ ?
Doby rytířů, počítá se od konce Římské říše do objevení Ameriky.

3) Kdo to byl „rytíř“ ? (můžeš ho i nakreslit ☺)
Rytíř byl středověký voják (vždy poslušný)

4) Kdo byl Karel IV. ?
*Středověký král (otec vládky)
Postavil Karlův most*

5) Napiš tři až pět slov, která Tě napadnou, když se řekne „umění“
malířství, sochařství, bojové umění

6) Znáš nějakého středověkého malíře?
*Leonardo Davinči
Mikelaňželo*

7) Dokážeš vysvětlit, co je to „erb“?
*Něco jako znak na štítu.
Symbol království.*

Kolář

8) Znáš nějakou starou českou pověst? O čem vypráví?

O Brunclíkovi - o Brunclíkovi, který kamarádil se lvem
 O Orloji - mistr Hanuš postavil orloj, radní ho podceřili

9) Co je „katedrála“? a on orloj postavil

Něco jako náhl klášter

10) Co víš o čarodějnicích? Existovaly někdy?

Kouzelná babka na lékajícím košíku.

NEEXISTOVALA NIKDY.

Zakroužkuj:

- * Jsem • dívka
 chlapec

Vypiš:

* Moje záliby jsou: Tančování, karate, tenis, sro
snoubodování, zvířata, hlavní hmyz

Zakroužkuj:

- * Otázky byly pro mě: lehké
 těžké
 tak půl na půl

Děkuji Ti za vyplnění dotazníku :o)

b) Příklad dotazníku dítěte se zájmem o historii

Příklad druhý

Dotazník č. 1

①

DOTAZNÍK

1) Co si představuješ pod pojmem „historie“ ?
datumy, roky, krády, zničení,
starodávnost, knížata

2) Co si představuješ pod pojmem „středověk“ ?
starodávnost, křesťanství, milost

3) Kdo to byl „rytíř“ ? (můžeš ho i nakreslit ☺)
hrdina, bojovník, znal cest a odvahy,
měl ozbrojení, také koně, byl to šlechtic

4) Kdo byl Karel IV. ?
král který postavil karlov most
byl slavný

5) Napiš tři až pět slov, která Tě napadnou, když se řekne
„umění“
radost, práce, namáhavost, koniček
kresliti

6) Znáš nějakého středověkého malíře?
Hally Wehly

7) Dokážeš vysvětlit, co je to „erb“?

8) Znáš nějakou starou českou pověst? O čem vypráví?

jak vzniklo jméno kaplice.

kníže šel na lov a tam ho napadl medvěd.

9) Co je „katedrála“ ?

10) Co víš o čarodějnicích? Existovaly někdy?

myslím, že nikdy neexistovaly, že umí kouzlit.

Zakroužkuj:

- * Jsem dívka
• chlapec

Vypiš:

* Moje záliby jsou: společnost, umění, matematika

Zakroužkuj:

- * Otázky byly pro mě: • lehké
• těžké
 tak půl na půl

Děkuji Ti za vyplnění dotazníku :o)

Dotazník č. 2

DOTAZNÍK

- 1) Zajímá se někdo z Tvé rodiny o historii ? Kdo?

Můj tatínek dědeček a pradědek

- 2) Jezdíš někdy s rodiči na výlety ? Kam?

ano jezdím na lipno šli jsme na kohout
jeli jsme na svatý kámen

Pokud jsi na tuto otázku odpověděl/a ano, prosím
Odpověz i zde. V opačném případě proškrtni.

Povídáte si potom doma o tom, co jste viděli ?

ano o historii o sochách a knížkách

- 3) Vyprávěl Ti někdo doma nějakou starou pověst nebo
legendu? O čem byla ?

Ne nevypověděl

- 4) Vyprávěla někdy nějakou starou pověst nebo legendu
paní učitelka nebo pan učitel ve škole ? O čem byla?

ano

- 5) Kde budeš hledat, pokud se budeš chtít dovědět něco
z minulosti (třeba o nějakém hradu, rytířích, dracích atp.) ?

ve knížkách, něco se dozevím od
tatínka nebo babičky

DĚKUJI TI ZA VYPLNĚNÍ DOTAZNÍKU ☺

c) Příklad dotazníku dítěte se zájmem o historii

Příklad třetí

Dotazník č. 1

1

DOTAZNÍK

1) Co si představuješ pod pojmem „historie“ ?
to co bylo dříve

2) Co si představuješ pod pojmem „středověk“ ?
mladá, domní domy, knalové, lokové

3) Kdo to byl „rytíř“ ? (můžeš ho i nakreslit ☺)
středověký voják

4) Kdo byl Karel IV. ?
to byl náš významný král.

5) Napiš tři až pět slov, která Tě napadnou, když se řekne „umění“
mou lica, Leonardo da Vinci, Jan Mozart, Beethoven

6) Znáš nějakého středověkého malíře?
Leonardo da Vinci

7) Dokážeš vysvětlit, co je to „erb“?
je to znak každé země

8) Znáš nějakou starou českou pověst? O čem vypráví?

O mytářích a Blahomilce

9) Co je „katedrála“ ?

Je něco jako hostel.

10) Co víš o čarodějnicích? Existovaly někdy?

17. století je upraveno pro pokračování si myslím
že je problém. Nevím jestli existovaly

Zakroužkuj:

- * Jsem • dívka
• chlapec

Vypiš:

* Moje záliby jsou: historie i čtení

Zakroužkuj:

- * Otázky byly pro mě: • lehké
• těžké
• tak půl na půl

Děkuji Ti za vyplnění dotazníku :o)

d) Příklad dotazníku č. 2

DOTAZNÍK

1) Zajímá se někdo z Tvé rodiny o historii(dějiny) ? Kdo?

Táta ale jenom tak s poloviny raději ~~už~~ měl
myslím přírodovědu.

2) Jezdíš někdy s rodiči na výlety ? Kam?

Do přírody, na hradly a zámků, na řeku.

Pokud jsi na tuto otázku odpověděl/a ano, prosím
Odpověz i zde. V opačném případě proškrtni.

Povídáte si potom doma o tom, co jste viděli ?

Ano někdy ano.

3) Vyprávěl Ti někdo doma nějakou starou pověst nebo
legendu? O čem byla ?

Ano ale už neví m co to bylo za pověst
protože ~~to~~ to bylo dávno.

4) Vyprávěla někdy nějakou starou pověst nebo legendu
paní učitelka nebo pan učitel ve škole ? O čem byla?

Neví m jak jse menovala ale byla o třech
synech a králi, když král umíral dal

5) Kde budeš hledat, pokud se budeš chtít dovědět něco
z minulosti (třeba o nějakém hradu, rytířích, dracích atp.) ? ³ ne počtení ¹²⁶ milia ale

V knížkách ale spíš se zeptam třeba
táty ten tomu docela rozumí.

DĚKUJI TI ZA VYPLNĚNÍ DOTAZNÍKU ©

8) Znáš nějakou starou českou pověst? O čem vypráví?

9) Co je „katedrála“ ?

10) Co víš o čarodějnicích? Existovaly někdy?

rubec nepřistávali

Zakroužkuj:

- * Jsem • dívka
• chlapec

Vypiš:

* Moje záliby jsou: hiphop, ~~tenis~~, ~~šachy~~

Zakroužkuj:

- * Otázky byly pro mě: • lehké
• těžké
• tak půl na půl

Děkuji Ti za vyplnění dotazníku :o)

f) Příklad dotazníku dítěte s nezájmem o historii

Příklad druhý

Dotazník č. 1

1

DOTAZNÍK

1) Co si představuješ pod pojmem „historie“ ?
*Sdy lidi chadili ve starovekých
~~historiech~~ koshymech*

2) Co si představuješ pod pojmem „středověk“ ?
*Ze lidi neměli oblečení chovali
se jako opice*

3) Kdo to byl „rytíř“ ? (můžeš ho i nakreslit ☺)
Slavý bojoval ve válce v království

4) Kdo byl Karel IV. ? *Král*

5) Napiš tři až pět slov, která Tě napadnou, když se řekne „umění“ ~~historie~~ *Kdo umí kreslit!*

6) Znáš nějakého středověkého malíře?
Václav Šlechta

7) Dokážeš vysvětlit, co je to „erb“?
Ze měli ho ve království

8) Znáš nějakou starou českou pověst? O čem vypráví?

Staré pověsti české o Prase

9) Co je „katedrála“ ?

Sam se lidé chodí modlit.

10) Co víš o čarodějnicích? Existovaly někdy?

asi existovali v menších vesnicích

.....
Zakroužkuj:

- * Jsem dívka
• chlapec

Vypiš:

* Moje záliby jsou: gymnastika, kolo.

Zakroužkuj:

- * Otázky byly pro mě: lehké
 těžké
 tak půl na půl

Děkuji Ti za vyplnění dotazníku :o)

g) Příklad dotazníku dítěte s nezájmem o historii

Příklad třetí

Dotazník č. 1

1

DOTAZNÍK

1) Co si představuješ pod pojmem „historie“ ?
starý auta
starý domy

2) Co si představuješ pod pojmem „středověk“ ?
kamení

3) Kdo to byl „rytíř“ ? (můžeš ho i nakreslit ☺)
rytíř byl že napasil s druhým rytířem

4) Kdo byl Karel IV. ?
český král Karel IV

5) Napiš tři až pět slov, která Tě napadnou, když se řekne „umění“
nic

6) Znáš nějakého středověkého malíře?
ne

7) Dokážeš vysvětlit, co je to „erb“?
ne
Ani to nevím co to
je to slovo

8) Znáš nějakou starou českou pověst? O čem vypráví?

ne

9) Co je „katedrála“ ?

nevím

10) Co víš o čarodějnicích? Existovaly někdy?

ne měli ona nosu kouli

ano

Zakroužkuj:

* Jsem • dívka
• chlapec

Vypiš:

* Moje záliby jsou: football

Zakroužkuj:

* Otázky byly pro mě: • lehké
• těžké
• tak půl na půl

Děkuji Ti za vyplnění dotazníku :o)

Dotazník č. 2

DOTAZNÍK

- 1) Zajímá se někdo z Tvé rodiny o historii ? Kdo?

NE

- 2) Jezdíš někdy s rodiči na výlety ? Kam?

ano do moldavska

Pokud jsi na tuto otázku odpověděl/a ano, prosím
Odpověz i zde. V opačném případě proškrtni.

Povídáte si potom doma o tom, co jste viděli ?

někdy

- 3) Vyprávěl Ti někdo doma nějakou starou pověst nebo
legendu? O čem byla ?

ne

- 4) Vyprávěla někdy nějakou starou pověst nebo legendu
paní učitelka nebo pan učitel ve škole ? O čem byla?

*ano o Českých
Budejovicích
nebo o Kaplici*

- 5) Kde budeš hledat, pokud se budeš chtít dovědět něco
z minulosti (třeba o nějakém hradu, rytířích, dracích atp.) ?

*vemu si knížku z knihovny
a přečtu si ji*

DĚKUJI TI ZA VYPLNĚNÍ DOTAZNÍKU ©

Příloha II Výzkum – výsledky

a) Výzkum tabulka A – celkové výsledky

CELKEM							
otázka č.	odpovědělo	neví	velmi dobrá odpověď	správně	napůl	nesprávně	zkresleně
1	161	13	18	50	49	19	25
2	139	35	9	46	25	48	11
3	169	5	14	71	69	4	11
4	150	24	12	106	13	14	5
5	163	11	14	105	33	10	1
6	65	109	0	23	0	42	0
7	149	25	6	32	48	54	9
8	113	61	10	44	35	21	3
9	108	66	7	44	4	53	0
10	157	17	5	13	48	14	77

b) Výzkum tabulka B – výsledky chlapci

CHLAPCI							
otázka č.	odpovědělo	neví	velmi dobrá odpověď	správně	napůl	nesprávně	zkresleně
1	79	7	14	19	22	9	15
2	69	17	6	30	12	16	5
3	83	3	8	40	34	0	1
4	77	9	3	54	7	8	5
5	80	6	4	51	19	6	0
6	26	60	0	9	0	17	0
7	74	12	1	14	33	21	5
8	53	33	9	14	19	10	1
9	54	32	3	21	0	30	0
10	77	9	2	9	25	10	31

c) Výzkum tabulka C – výsledky dívky

DÍVKY							
otázka č.	odpovědělo	neví	velmi dobrá odpověď	správně	napůl	nesprávně	zkresleně
1	82	6	4	31	27	10	10
2	70	18	3	16	13	32	6
3	86	2	6	31	35	4	10
4	73	15	9	52	6	6	0
5	83	5	10	54	14	4	1
6	39	49	0	14	0	25	0
7	75	13	5	18	15	33	4
8	60	28	1	30	16	11	2
9	54	34	4	23	4	23	0
10	80	8	3	4	23	4	46

Příloha III. Projekt - Stavba středověkého hradu

Obr. 1 Kreslení hradů na školní zahradě

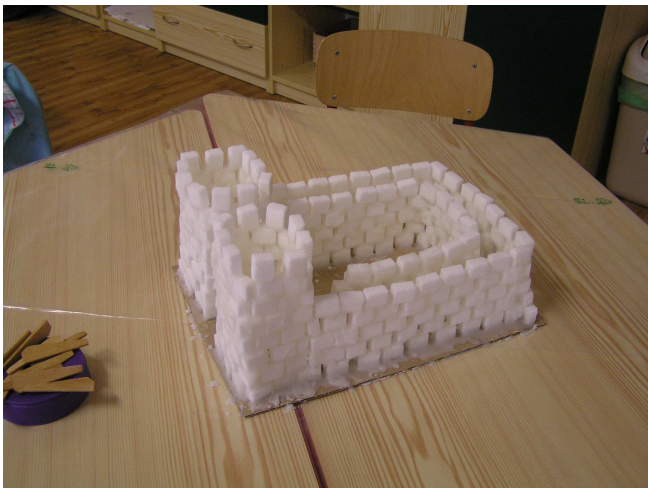
Obr. 2 Plánování hradu

Obr. 3 Výstavba začíná

Obr. 4 Hrad č. 1 po prvním dni

Obr. 5 Druhý den máme hotové zdivo-hrad č. 1

Obr. 6 Hrad č. 2 zdívo

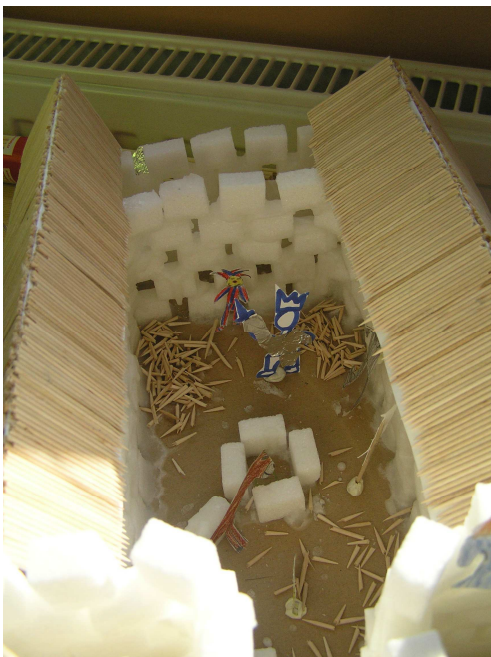
Obr. 7 Výroba postaviček

Obr. 8 Hrad č. 1 zastřešen

Obr. 9 Hrad č. 2 střecha

Obr. 10 Nádvoří hradu č. 1

Obr. 11 Nádvoří hradu č. 2 (podpěry pro zrekonstruovanou zed!)

Obr. 12 Finální podoba hradu č. 2

Obr. 13 Finální podoba hradu č. 1

ABSTRAKT

STRNADOVÁ, L. *Výchova k umění se zaměřením na období středověku u dětí mladšího školního věku*. České Budějovice 2011. Bakalářské práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky. Vedoucí práce Mgr. Irena Kovářová.

Klíčová slova: výchova k umění historie, středověk, volný čas, dítě mladšího školního věku, výzkum-zjištění úrovně znalostí z historie u dětí mladšího školního věku, projekt-výtvarná hra „Stavba středověkého hradu“.

Práce se zabývá výchovou k umění a historií konkrétně období středověku. Zaměřuje se na děti mladšího školního věku. První část práce objasňuje klíčové pojmy jako výchova k umění a další. Dále pojednává o historickém období středověku jako takovém. Stručně charakterizuje volný čas a mladší školní věk. Zamýšlí se nad opodstatněností historie ve výchově. Pomocí výzkumu mapuje současnou situaci-úroveň znalostí historie u dětí mladšího školního věku. Druhá část práce má praktický charakter. Popisuje realizaci projektu-výtvarné hry. Tento projekt nabízí nástin jednoho z mnoha způsobů, jak děti příjemnou formou obohatit o znalosti z historie a vést je k umění.

ABSTRACT

Education to art, focused at Medieval period with children of younger school age.

Key words: education to history art, the Middle Ages, free time, child of a younger school age, survey - findings of the level of history knowledge with children of younger school age, project - creative game "Building of medieval castle".

The work focused on education to art and history, specifically the medieval time. It focuses on children of a younger school age. First part of the work clarifies key terms like education to art and others. It also dissertates about the Medieval period history as such. It shortly defines free time and younger school age. It speculates about the foundation of history in education. Through a survey, it draws a picture of current situation - the level of knowledge with children of a younger school age. The other part is of a practical character. It describes the implementation of the project - the creative game. This project offers an outline of one of many ways how to enrich children by history knowledge and interest them in arts.